

# ZÁPIS Z OBHAJOBY DISERTAČNÍ PRÁCE

pana Mgr. Adama Horálka,

konané dne 6. října 2011 na katedře etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, Praha 1.

Téma disertace: Etnicita Číny – Kdo je Hui a kdo Dungan?

## **Přítomní:**

Doc. PhDr. Lubomír Tyllner, CSc.	předseda komise
Prof. PhDr. Leoš Šatava, CSc.	školitel
PhDr. Jan Pargač, CSc.	člen komise
Doc. PhDr. Ludmila Sochorová, CSc.	člen komise
Doc. PhDr. Irena Štěpanová, CSc.	členka komise
PhDr. Stanislav Brouček, CSc.	členka komise
Dr. Tomasz Wicherkiewicz	oponent
Mgr. David Uher, PhD.	oponent

## **nepřítomní:**

Doc. PhDr. František Vrhel, CSc.

Doc. PhDr. Oldřich Kašpar, CSc.

PhDr. Zdeněk Uherek, CSc.

PhDr. Jaroslav Skupník, PhD.

Předseda komise pan Doc. PhDr. Lubomír Tyllner, CSc. zahájil obhajobu, představil téma disertační práce, uvítal oba oponenty disertační práce, představil členy komise, představil přítomným kandidáta a seznámil přítomné s harmonogramem obhajoby.

Školitel představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem, průběhem jeho studia a jeho disertační prací. Přečetl svůj posudek. Doporučil práci k obhajobě.

Předseda komise doc. PhDr. Lubomír Tyllner, CSc. poděkoval školiteli za uvedení kandidáta a požádal Mgr. Adama Horálka o stručné představení své disertační práce.

Kandidát stručně seznámil přítomné se svou disertační prací. U každé části práce zmínil zejména:

- 1. část je částí teoretickou, která se z původního teoreticko-metodologického úvodu stala rovnocennou částí disertace. Komparuje všechny hlavní světové proudy a teorie etnických studií a na základě analýzy obsahu všech těchto teorií přichází s konceptem etnicity jako sekundární identity. Tento koncept byl sestaven pro názornou komparovatelnost etnicit dvou odlišných skupin. Tento koncept navíc explicitně vymezuje etnicitu vůči politice a odmítá její pojetí coby politické jednotky, ale naopak ji definuje jako politikou ovlivněný a politiku ovlivňující fenomén.
- 2. část se zaměřuje na aplikovatelnost etnických teorií (jakožto produktů převážně západního myšlení) v čínském prostředí. Současně analyzuje vývoj samostatné čínské terminologie a teorie etnicity (nacionalismu, identity) a zkoumá odlišnosti mezi stalinistickou koncepcí národa a jí ovlivněnou maoistickou koncepcí minzu. Dochází k závěru, že minzu odpovídá přes jisté sporné stránky spíše evropskému etniku nežli stalinistickému národu.
- 3. část představuje případovou studii etnicity středoasijských Dunganů a čínských Huiů, jež je založena na terénních výzkumech v letech 2005-2009 v Číně (ČLR) a Kyrgyzstánu. Studie se zaměřuje na to, jak 130 let odlišného vývoje původně dvou totožných skupin proměnil jejich etnicity. Zkoumá vliv politických koncepcí i politik samotných, odlišného náboženského, etnického aj. prostředí na výslednou podobu etnicity Dunganů a Huiů. Kandidát dochází k závěru, že zatímco Huiové bývají chápáni spíše jako Číňané vyznávající islám, neboť je to jejich jediný výrazný odlišující znak od majoritní hanské společnosti (tedy etno-religiozní/konfesní skupina), v případě Dunganů se jedná v důsledku muslimského prostředí a současně jazykově zcela odlišného prostředí o skupinu spíše etno-lingvistickou/jazykovou.

Po představení disertace kandidátem požádal předseda doc. PhDr. Lubomír Tyllner, CSc. oponenty, aby přečetli své posudky:

1) Dr. Tomasz Wicherkiewicz

- Vyzvednul formální, jazykovou, terminologickou a strukturní stránku práce. Též ocenil komplexní pojetí tématu, zevrubnou analýzu dosavadních teorií a přístupů.
- Vytкнуł práci, že je psána v českém jazyce a nikoli v anglickém, což by rozšířilo pole potencionálních zájemců o její přečtení.
- Jako socio-lingvista by oponent očekával od práce více lingvistického rozboru problematiky, a to převážně v případové studii. Zmínil v tomto kontextu hlavně opominuté pojetí langue-parole a i v případě členění emic-etic by uvítal podrobnější odkazy na lingvistickou literaturu, z níž tato dichotomie vychází.
- Oponent ocenil neobvykle detailní a precizní rozbor čínské terminologie minzu.
- Oponent disertační práci v závěru shrnul jako nadstandardní, novátorskou a přínosnou oboru teoreticky i empiricky a doporučil ji k obhajobě.
- 

2) Mgr. David Uher, PhD.

- Dle oponenta se tématu etnických skupin Číny ve světě ani v Číně nevěnuje dostatečná pozornost. Proto téma disertační práce velice uvítal. Též ocenil na práci

fakt, že vyvrací obecné chápání etnicity jako politické ideologie, resp. jako nástroj či produkt politiky, jak tomu v mnoha pracích je.

- Sinologická stránka celé práce je i přesto, že doktorand není absolventem sinologie, bezchybná, propracovaná a autor dle oponenta pracuje s čínským jazykem/čínskými zdroji takovým způsobem, že by mu mohla závidět řada sinologů přímo z oboru.
- Vyzdvihl výbornou práci s literaturou, kterou doktorand čerpá z celé řady nejen světových jazyků. K práci nemá žádných výtek, považuje ji za velmi vyžralou a vědecky přínosnou, téma je zpracované a kandidát dle něj prokázal schopnost samostatné akademické činnosti.
- Na závěr se oponent zeptal kandidáta, proč si zvolil právě Huie pro svou případovou studii.
- Oponent doporučil disertaci k obhajobě.

Předseda komise doc. PhDr. L. Tyllner, CSc. poděkoval oběma oponentům za jejich posudky a požádal kandidáta, aby se vyjádřil k připomínkám a dotazům oponentů:

1. Vůči připomínkám/dotazům dr. Wicherkiewiczze:

- a. Práce záměrně redukovala rozsah jazykové stránky etnicity. To proto, že autor si je vědom faktu, že není lingvistou a současně, jak dokládá v 3. kapitole, většina citovaných prací se zaměřuje právě na jazykovou stránku etnicity. Považoval proto za důležité proporčně vyvážit všechny komponenty etnicity.
- b. Přestože autor nedostatečně uplatnil teorii „myšlených společenství“ Benedicta Andersona v případové studii, je to právě tato teorie, jejíž vliv je v celé práci značně patrný.

2. Vůči připomínkám/dotazům dr. Uhra:

- a. Téma Huiů kandidát zvolil proto, že se jedná o unikátní případ, kdy lze sledovat vliv 130 let odlišného vývoje u dvou etnik, které předtím tvořily jednu. Tento fakt umocnil komparační potenciál získaného materiálu.

Předseda komise doc. PhDr. L. Tyllner, CSc. následně zahájil diskusi.

**Diskuse:**

- 1) Doc. PhDr. Lubomír Tyllner, CSc.: Vysvětlete mi, jak došlo k tomu, že ztratili dva tóny (v jazyce)?
  - Ztráta dvou tónů je otázkou pouze dunganštiny ve Střední Asii, nikoli huiských dialektů v samotné Číně. Ačkoliv není kandidát lingvistou, domnívá se, že k úbytku dvou tónů došlo v důsledku přechodu dunganštiny ze znakového písma na azbuku.
- 2) Doc. PhDr. Lubomír Tyllner, CSc.: Neztratí jazyk na základě toho svou sémantickou hodnotu?
  - Upravená azbuka pro dunganštinu nebyla schopná zaznamenat všechny tóny, ale pouze dva z nich, a to mj. pomocí 6 speciálních znaků, o které je oproti původní cyrilici rozšířena.
  - K tématu se vyjádřil též Dr. Uher: čínština není toliko jazykem tónovým, jako např. thajština, ale spíše jazykem s melodickou dikcí. Proto je přirozeným vývojem čínštiny, že tóny mohou zanikat, aniž by sémantická hodnota jazyka upadala.
  - Kandidát k tématu doplnil: U dunganštiny máme dva odlišné dialekty – gansuský a shaanxiský, přičemž první ztratil jeden tón, druhý dva tóny. I to se odráží v jazyce, přičemž oba dialekty

jsou srozumitelné, byť mají odlišný počet tónů. Navíc Dunganí plynule v mluvě přecházejí mezi jazyky (např. dunganštinou a ruštinou).

3) PhDr. Stanislav Brouček, CSc.: Pod jakým vlivem dochází ke ztrátě tónů?

- Kandidát se domnívá, že je to primárně dáno azbukou a rostoucím podílem cizojazyčných výpůjček v dunganštině, které nepotřebují tóny.
- Mladá generace se navíc učí dunganštinu až ve škole, kde ji poprvé vidí v azbuce a nemá ji „odposlouchanou“ z domova.

4) Dr. Tomasz Wicherkiewicz : myslíte, že změna písma vážně ovlivnila tuto ztrátu tónů?

- Když Dunganí přišli do Asie, tak jenom 2 % z nich byli gramotní. Proto nelze tvrdit, že kvůli písmu přišli o tóny, neboť předtím většina lidí neuměla psát a číst, a přesto tóny byli schopni uchovávat.
- Kodifikaci dunganštiny do azbuky je proto nutné chápat spíše jako konzervaci dvou zbylých tónů než příčinu ztráty druhých dvou.

5) Dr. Tomasz Wicherkiewicz: Jak jste v praxi odlišoval mezi multilingvností a diglosií?

- V této souvislosti kandidát doplnil odpověď na oponentský dotaz dr. Wicherkiewiczze, jak v praxi odlišoval při výzkumu mezi multilingvismem a diglosií. Upozornil, že se jednalo o řízené rozhovory, nikoli o dotazníky, a proto „zřetelná diglosie vnímaná“ označuje takovou diglosii, kterou autor sám při výzkumu zažil. Jednalo se hlavně o porovnání využití dunganštiny v odlišných sociálních kontextech.

6) PhDr. Stanislav Brouček, CSc.: Vy jste v úvodním slově zmínil, že nepovažujete kulturu za komponent etnicity. To je normální, máte na to právo, ale zajímá mě, jak jste k tomu došel a jaký to mělo vliv na vaší práci?

- kultura je obdobně jako etnicita komponentní. Kultura se projevuje hmotně (způsobem života), jazykem, náboženstvím aj. Kultura proto sama v sobě obsahuje dílčí komponenty stejně jako etnicita. Tento fakt mě dovedl k sekvenci myšlenek. Jestliže sociální skupina (např. etnická skupina) má sdílenou identitu (např. etnicitu), tak ta se projevuje prostřednictvím kultury (např. etnická kultura). V praxi namísto kultury byl jako komponent etnicity dosazeno náboženství, které je ve velké míře zdrojem kulturní identity etnické komunity.

7) PhDr. Jan Pargač, CSc.: Kulturu opomíjet obzvláště v středoasijském kontextu je nebezpečné – Dunganí jako zemědělci vs. středoasijské Kazaši, Kyrgyzové aj. jako pastevci je velice základní kulturní rozdíl mezi oběma skupinami.

- Ano, rozdíl mezi pasteveckým a usedlým zemědělským způsobem života je zásadní v jakémkoli kontextu, tedy i v případě Dunganů. Avšak v mé koncepci etnicity jako sekundární identity je způsob života zahrnut do kategorie souhrnně nazvané ekonomika. Jedná se o materiální projev kultury, avšak nikoli o kulturu samotnou.
- V této úvahové sekvenci pak kulturu neopomím, ale naopak povyšuji z „pouhého“ komponentu etnicity na její projev. Jedná se tak tedy o odlišnou rovinu etnicity.

Předseda komise doc. PhDr. L. Tyllner, CSc. uzavřel diskusi, požádal kandidáta a zapisovatelku, aby opustili místnost a zahájil tajné hlasování.

Předseda komise doc. PhDr. L. Tyllner, CSc. vyhlásil výsledky.

**Vyhlášení výsledků tajného hlasování:**

Výsledek: Na základě výsledku hlasování doporučila komise děkanu fakulty udělit kandidátovi titul doktora (Ph.D.).

Zapsala: Mgr. Tereza Kušniráková

Podpis předsedy komise